

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 2 • NR 11 • 1965

Halmstads krönta hjärta
Av Märta Hähnel

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heralдинen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Halmstads krönta Hjärta

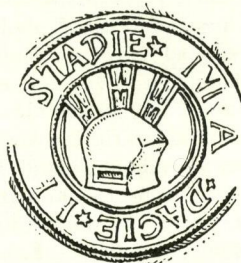
Av Märta Hähnel

HALMSTADS äldsta sigill visar bilden av en tornérhjälms, prydd med fyra i form av ett W ställda vippor eller ax. Det har daterats till förra hälften av 1300-talet på grund av hjälmens typ. På flera senare sigillstampar har de fyra halmstråna utvecklats till tre kärvar (neg), men bilden består fortfarande endast av hjälmen (och hjälmprydnaden), även om dess form undergått vissa förändringar (se figur 1). Det sista kända sigillet av denna typ är säkert framställt 1584.

År 1603 uppträder ett helt nytt sigill, det första som man kan kalla för ett regelrätt vapen. Den gamla, självständiga sigillbilden, hjälmen och halmkärvarna, har bevarats, men nu som ett led i ett traditionellt, komplett vapen: sköld, hjälm, och hjälmprydnad (se figur 2). Det är mycket ovanligt att stadsvapen utöver skölden förses med hjälm och hjälmprydnad. I Sverige finns det endast två exempel härpå inom gammalt danskt område: Malmö och Halmstad.

En nyhet, som varken anknyt till Halmstads namn eller äldre sigill, var de tre krönta hjärtana i skölden. Någon tillfredsställande förklaring till denna vapenbilda ursprung har hittills icke givits. Prosten S. P. Bexell säger visserligen i sin omkring 1818 utgivna »Hallands historia och beskrivning«, att Halmstad erhållit tillstånd av den danske konungen Frederik II att föra tre hjärtan i sitt vapen på grund av borgerskapets tappra försvar av staden vid Erik XIV:s belägring 1563. Men alldeles bortsett från att denna förklaring blott är att betrakta som en sägen, så motsäges den av det faktum att staden 1584 — omkring tjugo år efter

belägringen — fick ett nytt sigill av den gamla typen samt av att sigillet med de tre krönta hjärtana i sin omskrift bär året 1603 och först är känt efter detta år.

1. Halmstads sigillbild, hjälmen med de talande halmkärvarna, på ett sigill år 1567. Omskrift: (HALM)STADIE (C)IVI(T)A(S) DACIE. Efter Westman.

Halmstad var vid sekelskiftet 1600 i särskilt hög grad föremål för den danske konungen Christian IV:s intresse. Han rustade för krig mot Sverige och förstärkte i samband därmed sina gränsfästningar. En av hans största åtgärder var att göra även Halmstad till residensstad i ett nytt holländskt huvudlän. Samtidigt lät Christian IV förvandla Halmstad till en verklig fästning genom att bygga en helt ny och tidsenlig befästningsgördel runt staden. Den påbörjades 1598 och torde ha stått färdig i sina huvuddrag 1603.

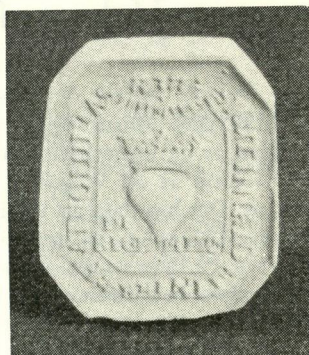
Med anledning av det förestående gränsmötet mellan svenskar och danskar vid Flabäck i norra Halland 1603 mönstrade Christian IV tre fanor rytare i Halmstad. Vid detta möte skulle åtskilliga tvistefrågor tagas upp till behandling, bland andra den segslitna frågan om »tre kronor» i det danska

riksvapnet. Det är onekligen en händelse som ser ut som en tanke, att den ungdomligt övermodige Christian IV samma år gav sin nya fästningsstad ett nytt sigill och vapen innehållande tre kronor. Det var visserligen oantastligt, eftersom det var i form av tre krönte hjärtan. Men varför just hjärtan?

Nu vet man att Christian var synnerligen intresserad av symbolik. Ett berömt exempel härpå är Rundetårn i Köpenhamn, på vilket den rebusartade dekorationen bestående av en latinsk-hebreisk inskription kompletteras med flera symboler, bland dem ett hjärta och kungens krönte namnchiffer. Hjärtat synes ha varit Christians högst personliga symbol, ett krönt hjärta återfinnes på hans eget sigill (se figur 3). Det är därför sannolikt att det förstärkta och i konungens utvidgningsplaner viktiga Halmstad förärades ett tretal av denna symbol, alldeles som han åt sina tre nyanlagda städer, Kristianstad, Kristianopol och Christianshavn senare gav sitt eget krönte namnchiffer att anbringas i deras sigill.

2. Halmstads vapen från 1603. Till de äldre sigillens hjälm + halmkärvar har fogats en (blå) sköld med tre krönte (röda) hjärtan på en (silver) bjelke. Efter Meddelanden från Riksheraldikerämbetet 1937.

3. Avtryck av ett av Christian IV:s privata sigill. Omskrift: SICUT IN CÆLO ET IN TER(RA) FIAT VOLUNTAS (Jehova). Bildfält: DIRIGE (krönt hjärta) MEUM. Rosenborg.

Denna företeelse är ingalunda unik i heraldikens historia. Erik av Pommern gav Malmö stad 1437 det krönte griphuvudet, som ingick i hans och de pommerska hertigarnas vapen.

Litteratur

- Bexell, S. P., Hallands historia och beskrivning (ny upplaga 1931).
 Grandjean, Poul Bredo, Danske købstæders segl indtil 1660, København 1937.
 — Danske kongelige segl fra Frederik II.s, Christian IV.s og Frederik III.s Tid, 1559—1670, København 1951.
 Ljunggren, Karl Gustav, Halmstads äldsta sigill och medeltida tolkningar av namnet Halmstad (Föreningen Gamla Halmstads årsbok 1937).
 Rudbeck, Fredric, Några reflexioner om ortvapen (Vår Bygd 1953).
 Thiset, A., Skånske by- og herredsvåben i den danske tid (Historisk tidskrift för Skåneland I) 1903.
 Weibull, Lauritz, Malmö stads medeltida sigiller (Historisk tidskrift för Skåneland I, 1901).
 Westman, Axel, Halmstads sigill och vapen (Föreningen Gamla Halmstads årsbok 1929).

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.